

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1993-1994

17 MEI 1994

VOORSTEL VAN DECREET

— van de heer M. Olivier C.S. —

betreffende de familiewapens

AMENDEMENTEN

voorgesteld door de heer M. Maertens

ALGEMENE VERANTWOORDING

Zowel de titel van het decreet als de artikelen zelf dienen op een aantal punten essentieel te worden aangevuld, teneinde enerzijds een duidelijk onderscheid te bekomen met adellijke familiewapens en daardoor precies de „burgerwapens” een decretale bescherming te kunnen verlenen, maar anderzijds ook om de traditie af te stemmen op de eigentijdse socio-culturele opvattingen.

In tegenstelling tot adellijke wapenschilden, die als oorlogsherkenningsteken „gehelmd” waren, voerde de vredelievende burgerij vooral vanaf de 14e eeuw als huis- of zegelmerk een ongehelmd herkenningsteken in. De burgers onderscheidden zich met stedelijke tradities van de plattelandsadel met militaire tradities, door hun zakelijke en „geweldloze” opstelling t.o.v. de heraldiek. Adellijke heraldiek was verbonden aan „ius sanguinis” en „ius soli”, en stond onder vorstelijke bescherming en registratie. Tot op vandaag is dit zo gebleven. De burgerheraldiek daarentegen komt enkel via een aantal uiterlijke vormkenmerken daarmee overeen. Een té strenge decretaal omkaderde registratiemogelijkheid zou de burgertradities miskennen, en in een eerder elitaire context de adellijke registratie benaderen. Dit kan niet de bedoeling van dit decreet zijn. De term „familiewapen” is daarnaast niet specifiek, aangezien adellijke wapens eveneens familiegebonden zijn. De algemeen gebruikelijke term in de burgerheraldiek is „burgerwapen”. In vele Europese landen is deze heraldiek immers levendig gebleven, en zelfs de V.S. namen deze traditie als cultureel erfgoed over, en „beoefenen” die in ruime mate. Sedert de dramatische historische gebeurtenissen op het einde van de 16e eeuw in Vlaanderen is de traditie van de burgerwapens, samen met het merendeel van de burgers zelf, uit Vlaanderen weg-

Zie :

126 (BZ 1992)

— Nr. 1 : Voorstel van decreet

getrokken. De registratie van de burgerwapens werd in de vorige eeuw terug opgenomen door o.m. Rietstap, Graafland en de *Renesse*, echter meestal zonder verwijzing naar de dragers van de wapens of de archivalische oorsprong. De culturele heropleving van Vlaanderen in de laatste halve eeuw vernieuwde ook de belangstelling voor de burgerheraldiek, zodat de VVF sedert 1974 weer aansloot op de oude genealogische tradities, en burgerwapens ging registreren. Door de genoemde stedelijke „ontvolking” op het einde van de 16e eeuw zijn bijzonder veel burgerwapens in onbruik geraakt, waarbij de 20-eeuwse families opnieuw zouden kunnen aansluiten. Vaak is het nochtans totaal onmogelijk via afstammingsbewijzen tot de laatste wapendrager op te klimmen, ofwel is die onbekend gebleven in de bestaande archieven. Nochtans is de familienaam, die met dit oude burgerwapen is verbonden, op vandaag ruim verspreid, en ligt de aansluiting voor de hand. De grote reden van deze situatie is immers dat de parochieregisters, meestal de enige betrouwbare genealogische bronnen, pas rond 1600 algemeen werden, vooral op het platteland, en dat in bepaalde gebieden, zoals het IJzerfront in West-Vlaanderen, heelwat parochieregisters werden vernield. Het voeren van een oud en bestaand burgerwapen volledig afhankelijk maken van een bewijsbare voorouderreeks, zoals in dit decreet wordt voorgesteld, zal derhalve slechts voor een beperkte groep families mogelijk zijn en daardoor een elitair karakter krijgen. Dit zou strijdig zijn met de burgerwapentraditie zelf en discriminatoire maatregelen in het decreet doen opnemen. Daarnaast blijkt de zgn. „mannelijke lijn” van bepaalde familietakken vaak afgebroken te zijn, en daarmee ook de lijn van de wapendragers, is de naam soms via de moeder vererfd, of werd die door adoptie gewijzigd. Het burgerwapen was en moet losgekoppeld blijven van het strikte „ius sanguinis”, dat in wezen een adellijk systeem is. Ook past de term „mannelijke lijn” niet meer in de hedendaagse socio-culturele context, en zal die vroeg of laat als discriminatoir worden aangevochten. Het ligt trouwens in de traditie van de burgerwapens zich duidelijk van het adellijk systeem te onderscheiden. Dit decreet moet de traditie kunnen respecteren in *sensu stricto*. Nochtans ligt de aanleiding van dit voorstel van decreet o.i. vooral in de eigentijdse socio-culturele vernieuwde belangstelling voor de burgerheraldiek, die met een uiterlijk teken de ruimere familiebanden wil verstevigen. Dit gebeurt op een ogenblik dat inderdaad vele familiebanden aftakelen door individualisering, gezinsverdunning en grote gezinsmobiliteit. Dit decreet komt derhalve tegemoet aan een sociale vraag, en het is zeer zinvol dat de overheid precies in het Jaar van het Gezin deze materie wil reguleren. Goed begrepen burgerheraldiek voldoet nochtans zowel aan de culturele aansluiting bij het verleden als aan de eigentijdse sociale vraag, zoals in de 14e eeuw. In dit opzicht moet het decreet dan ook verhinderen de burgerheraldiek op een elitaire wijze te registreren, en naast de genoemde opties, ook de registratiekosten, beperkt te houden. Vlaanderen beschikt over een rijke heraldische traditie, zowel op bestuurlijk als op adellijk niveau. Dat ook de burgerheraldiek met dit decreet opgewaardeerd wordt, is een goede zaak. De voorwaarden daartoe zijn nochtans, dat het op een eigentijdse en niet-elitaire wijze gebeurt, en de culturele tradities respecteert.

Opschrift

In het opschrift het woord „familiewapens” vervangen door het woord „burgerwapens”

VERANTWOORDING

Om het onderscheid met adellijke familiewapens te waarborgen en binnen de heraldische vakterminologie te blijven.

Artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 10

In de artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 10 het woord „familiewapen” telkens vervangen door het woord „burgerwapen”.

VERANTWOORDING

Om het onderscheid met adellijke familiewapens te waarborgen en binnen de heraldische vakterminologie te blijven.

Artikel 2

A. In punt a) op de eerste en tweede regel de woorden „tot de Vlaamse Gemeenschap behoren” vervangen door de zinsnede „woonachtig zijn in het Vlaamse of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, of waarvan de ouders of de voorouders er hebben gewoond”.

VERANTWOORDING

„Tot de Vlaamse Gemeenschap behoren” is een arbitraire en niet-bewijsbare omschrijving. Het „woonachtig-zijn” is met een officieel „Bewijs van Woonst” te concretiseren.

B. In punt a) op de vijfde regel de woorden „die hun Vlaamse afkomst kunnen bewijzen” vervangen door de zinsnede „die via uittreksels uit parochieregisters of registers van de burgerlijke stand het bewijs kunnen voorleggen dat meerdere generaties in het Vlaamse of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woonachtig zijn geweest”.

VERANTWOORDING

„De Vlaamse afkomst kunnen bewijzen” is een arbitraire en niet-bewijsbare omschrijving. Enkel uittreksels uit officiële registers en dit voor meerdere generaties, vormen een officieel bewijs van zgn. „Vlaamse afkomst”.

Artikel 3

Op de eerste regel de woorden „op eigen initiatief of” weglaten.

VERANTWOORDING

De commentaar verantwoordt op geen enkele wijze deze toevoeging. In de traditie van de burgerheraldiek behoort het initiatief tot de naamdrager. Het initiatief bij de Regering leggen zou ertoe kunnen leiden bepaalde personen of families bij wijze van waardering een wapen toe te kennen. Deze elitaire werkwijze past geenszins in de traditionele burgerheraldiek en is voorbehouden aan de toekenning van adellijke wapens.

Artikel 4

A. In § 2 op de laatste regel de woorden „in rechtstreekse mannelijke lijn” weglaten.

VERANTWOORDING

Ook al is dit duidelijk een heraldische traditie, toch kan dit in de moderne sociale context niet meer aangehouden worden, gelet op de discriminatie van de vrouw in deze materie. Ook vererving via een vrouwelijke lijn kwam in de burgerheraldiek vaak voor.

B. Aan § 3 de woorden „die gebruikelijk zijn voor de burgerwapens” toevoegen.

VERANTWOORDING

Gelet op de tradities in de burgerheraldiek moet enerzijds een vermenging met de adellijke wapens worden vermeden, en anderzijds het gebruik van de burgerheraldiek in zijn zuivere vorm worden gewaarborgd.

Artikel 5

A. In § 1 op de eerste en tweede regel de woorden „op eigen initiatief” weglaten.

VERANTWOORDING

Zie verantwoording bij het amendement op artikel 3.

B. In § 1 op de derde en vierde regel de woorden „die tot de Vlaamse Gemeenschap behoren,” weglaten.

VERANTWOORDING

Zie verantwoording bij het amendement op artikel 2, A.

HOOFDSTUK II

Bijzondere bepalingen

AFDELING III (nieuw)

Na Afdeling II — Nieuwe familiewapens — een nieuwe Afdeling III invoegen die luidt als volgt

*„AFDELING III**Vervallen oude burgerwapens**Artikel 5bis*

1. De Vlaamse regering kan, de Raad gehoord op aanvraag van een belanghebbende een „vervallen” oud burgerwapen toekennen en erkennen. De toekenning en de erkenning betreffen het wapen, de lijst van de natuurlijke personen die het mogen voeren en de regels van de vererving.

2. Vervallen oude burgerwapens kunnen geen wapens zijn die al toebehoren aan andere natuurlijke personen of rechtspersonen en moeten in de archivalia of de literatuur van voor 1 oktober 1795 vermeld zijn op de familienaam van de aanvrager. Ook burgerwapens behorende tot een „dode tak” of een vrouwelijke lijn komen als vervallen oude burgerwapens in aanmerking, voor zover die voor 1 oktober 1795 op de familienaam van de aanvrager voorkwamen.

3. Onverminderd de bepaling in artikel 9 van dit decreet, bevat de aanvraag, de motivering van de keuze, de lijst van de natuurlijke personen die het wapen mogen voeren en de wijze van de vererving.”.

VERANTWOORDING

De specifieke historische omstandigheden hebben er in Vlaanderen toe geleid dat heel wat burgerwapens in onbruik of vervallen raakten. Het herstellen van deze burgerwapens vermijdt enerzijds de nutteloze toevloed van nieuwe wapens, en neemt anderzijds de draad met de traditie weer op. Op deze wijze kan Vlaanderen zijn verleden in de letterlijke zin van het woord voor wat de burgerheraldiek betreft weer restaureren.

Artikel 7

In § 1 op de tweede regel na het woord „oud” de woorden „of vervallen” invoegen.

Artikel 8

A. Aan § 4 toevoegen wat volgt :

„Deze vergoeding omvat enkel de administratieve kosten.”.

VERANTWOORDING

De ordegrootte van de vergoeding moet vermijden dat het registreren van burgerwapens een elitair karakter krijgt en op deze wijze in de adellijke traditie zou terechtkomen.

B. In § 5 op derde regel na het woord „oud” de woorden „of vervallen” invoegen.

M. MAERTENS
